

Risicoprofielen ouderenmishandeling

6 december 2019

Maartje Timmermans & Eline Verbeek (Regioplan)

I.o.v. het ministerie van VWS

Aanleiding traject Risicoprofielen

- Betere **signalering** van ouderenmishandeling in praktijk
- Wie zijn slachtoffers?
- Wat zijn **typerende** (persoons)kenmerken?
- Van risicofactoren naar 'risicoprofielen' ouderenmishandeling
- Doel: **breder blik** op slachtoffers van ouderenmishandeling

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Totstandkoming risicoprofielen

1. Data-based

- Clusteranalyse van Gezondheidsmonitor (2016)
- Nationaal vragenlijstonderzoek m.b.t. gezondheid, leefstijl, sociale situatie
- Zelfrapportage van > **11.000 slachtoffers van ouderenmishandeling**
- Goede omvang en kwaliteit gegevens
- Maar beperkt aantal onderwerpen

2. Practice-based

- Kwalitatieve toets van en aanvulling op data
- Herkenning en aansluiting bij praktijk
- Belangrijke input voor profielen 5 en 6

6 risicoprofielen

1. Multi-problematiek

2. Welgesteld

3. Gezondheidsissues

4. Achteruitgang

5. Migratieachtergrond

6. (Wachtend op)
intramurale zorg

Profielen beschreven aan
de hand van 6 domeinen

Op grond van data van
11.000 slachtoffers &
praktijkervaring

Literatuur &
praktijkervaring

Persoonskenmerken

Sociaal economische positie

Huiselijke situatie

Fysieke gezondheid

Psychisch welbevinden

Netwerk & vaardigheden

Profiel 1: Multi-problematiek

-
- Vaker vrouwen maar ook mannen
  - Vaak 80+
  - Soms (niet-Westerse) migratieachtergrond

-
- Veelal alleenwonend
  - Leeft soms met volwassen huisgenoot
  - Ontvangt of geeft veel mantelzorg

-
- Hoog risico op depressie/ angstklachten
  - Ernstige eenzaamheid
  - Ervaart geen regie over eigen leven

-
- Niet/ laag opgeleid
  - Grote moeite met rondkomen
  - Wonend in wijken met lage sociale status

-
- Chronische klachten; als gevolg ernstig beperkt in dagelijks leven
  - Slechte ervaren gezondheid
  - Ongezonde leefstijl
  - Zorg mijdend

-
- Passief
  - Digitaal niet vaardig
  - Gebrek aan kennis/ingangen/netwerk
  - Mogelijk zorg voor volwassene met (levenslange) problematiek

Het gaat om frequent (gecombineerd) slachtofferschap van fysieke mishandeling, psychische mishandeling, financieel misbruik, seksueel misbruik en meest voorkomend, verwaarlozing

Profiel 2: Welgesteld

-
- Vaker mannen maar ook vrouwen
  - Vaak 70-

-
- Veelal samenwonend met partner
  - Ontvangt geen mantelzorg
  - Nauwelijks belast met mantelzorg
  - Kinderen fysiek/relatieel op afstand

-
- Geen risico op depressie/angstklachten
  - Geen eenzaamheid
  - Ervaart sterke regie over eigen leven

-
- Veelal hoger opgeleid
  - Kan makkelijk rondkomen
  - Wonend in wijken met hoge sociale status

-
- Chronische klachten; hierdoor niet beperkt in dagelijks leven
  - Goede ervaren gezondheid
  - Alcoholgebruik

-
- (Vrijwilligers-)werk
  - Groot sociaal netwerk
  - Digitaal vaardig
  - Façade; houdt instanties buiten de deur

Het gaat om (enkelvoudig) slachtofferschap van fysieke mishandeling, psychische mishandeling, financieel misbruik, seksueel misbruik of verwaarlozing

Profiel 3: Gezondheidsissues

- Even vaak vrouwen als mannen
- Alle (65+) leeftijden

- Veelal samenwonend met partner
- Ontvangt geen mantelzorg
- Enigszins belast met mantelzorg

- Geen (hoog) risico op depressie/ angstklachten
- Veelal geen eenzaamheid

- Veelal middelbaar opgeleid
- Enige moeite met rondkomen

- Chronische klachten; als gevolg beperkt in dagelijks leven
- Redelijke ervaren gezondheid

- Goede copingvaardigheden
- In beeld bij (zorg)instanties
- Goed sociaal netwerk
- Achteruitgang bij wegvallen netwerk

Het gaat om (enkelvoudig) slachtofferschap van fysieke mishandeling, psychische mishandeling, financieel misbruik, seksueel misbruik of verwaarlozing

Profiel 4: Achteruitgang

- Vaker vrouwen maar ook mannen
- Vaak 80+

- Gehuwd of alleenstaand
- Leeft soms met volwassen huisgenoot
- Tamelijk zwaar belast met mantelzorg

- Laag risico op depressie/ angstklachten
- Eenzaamheid
- Beperkte ervaren regie over eigen leven

- Middelbaar opgeleid
- Moeite met rondkomen

- Chronische klachten; als gevolg ernstig beperkt in dagelijks leven
- Matig tot redelijke ervaren gezondheid
- Cognitieve/ lichamelijke achteruitgang
- Verminderde mobiliteit

- Weggefallen sociaal netwerk
- Afhankelijk van zorg door derden
- Weinig/ geen professionele zorg

Het gaat om frequent (gecombineerd) slachtofferschap van fysieke mishandeling, psychische mishandeling, financieel misbruik, seksueel misbruik en verwaarlozing

Profiel 5: Migratieachtergrond

- Even vaak vrouwen als mannen
- Vaak 70-

- Gehuwd of alleenstaand
- Vaak inwonend(e) kind(eren) (met problematiek)
- Zorg voor familieleden

- Risico op depressie/ angstklachten
- Eenzaamheid
- Beperkte ervaren regie over eigen leven

- Niet/ laag opgeleid
- Grote moeite met rondkomen
- Wonend in wijken met lage sociale status

- Chronische klachten; als gevolg ernstig beperkt in dagelijks leven
- Matige/ redelijke ervaren gezondheid
- Cognitieve/ lichamelijke achteruitgang

- Familienetwerk
- Beperkte kennis van sociale voorzieningen
- Digitaal niet vaardig
- Taalachterstand

Het gaat om frequent (gecombineerd) slachtofferschap van fysieke mishandeling, psychische mishandeling, financieel misbruik, seksueel misbruik en verwaarlozing

Profiel 6: (Wachtend op) intramurale zorg

-
- Mannen en vrouwen
  - Alle leeftijden (65+), maar vaker 85+
  - Alle opleidingsniveaus

-
- (Sterk) verminderde cognitie
  - Ernstige psychogeriatrische aandoening (bv. dementie), lichamelijke beperking of depressie

-
- Eenzaamheid
  - Sociale isolatie (door pleger)
  - Zeer afhankelijk van omgeving
  - Onaangepast gedrag of 'zwerfgedrag'
  - Eigen regie verloren
  - Niet altijd wilsbekwaam

-
- Ouderenmishandeling door:
- eigen familie/sociaal netwerk
  - verzorgend personeel/(wettelijk) vertegenwoordigers
  - medebewoners instelling

-
- Mechanismen lopen uiteen van:
- Onkunde en onwetendheid
  - Problematiek pleger
  - Opzettelijk misbruik (mogelijk voortkomend uit persoonlijke problematiek)
  - Overbelasting verzorgend personeel/familie
  - Disbalans tussen zorgvraag en zorgverlening

Het gaat om (gecombineerd) slachtofferschap van fysieke mishandeling, psychische mishandeling, financieel misbruik, seksueel misbruik of verwaarlozing

Opmerkingen bij profiel (wachtend op) intramurale zorg

Diversiteit binnen het profiel (wachtend op) intramurale zorg

- De **verscheidenheid** van (persoons)kenmerken in dit profiel is zeer groot
- Slachtoffers die in eerste instantie overeenkomsten vertonen met profielen 1 t/m 5, kunnen door omstandigheden in een **intramurale setting** komen te wonen

Bewoners van intramurale verblijven

- In 2019 verblijft circa **5% van de totale 65+ bevolking** in een intramurale setting
- Ouderen van **diverse** leeftijden, culturele achtergronden en sociaaleconomische klassen kunnen in een zorginstelling terecht komen
- Wel zijn **vrouwen** oververtegenwoordigd in zorginstellingen, omdat zij gemiddeld ouder worden dan mannen
- Gezien de hoge eigen bijdrage voor verblijf in een **particuliere instelling** zullen deze bewoners vaker een hoge sociaaleconomische positie hebben vergeleken met bewoners in publieke instellingen

Variatie in intramurale verblijven

- Er zijn **publieke** (reguliere) instellingen, maar ook **particuliere** instellingen waarvoor de eigen bijdrage hoger is
- In verzorgingshuizen wonen mensen die slechts **beperkte medische verzorging** nodig hebben; in verpleeghuizen mensen die **intensieve begeleiding en zorg** nodig hebben. Daarnaast bestaan in mindere mate de woon- en zorgcentra, soms met zogenoemde aanleunwoningen
- Er zijn afdelingen voor kortverblijf en langverblijf
- Wat betreft het **soort zorg** kan het zowel gaan om (intensieve) lichamelijke zorg, psychische/psychiatrische zorg, gehandicaptenzorg, evenals een combinatie van deze vormen